

Ketoza subklinike

Në vëmendje të veterinerëve dhe mbarështruesve të gjedhit!

Nevojat energjitike të një lope pas pjelljes dyfishohen brenda vetëm pak ditësh. Në të njëjtën kohë lopa nuk është ende në gjendje të marrë sasinë e mjaftueshme të ushqimit. Bilanci energjistik gjatë kësaj kohe është negativ.

Në këtë mënyrë e vetmja mundësi që ka lopa për t'a plotësuar këtë mungesë energjie është nëpërmjet mobilizimit të indeve dhjamore. Disa lopë fillojnë edhe para pjelljes me tretjen e rezervave dhjamore. Kjo mund të vëzhgohet nëpërmjet rritjes së përqëndrimit të acideve yndyrore të lira në gjak, si rrjedhim i tretjes së indeve dhjamore.

Por metabolizmi i lopës nuk mund ta përpunojë menjëherë këtë bollëk yndyrnash të lira. Në këtë mënyrë një pjesë e mirë e yndyrnave depozitohen në mëlçinë e lopës. Si pasojë e furnizimit të mangët me energji dhe fluksit masiv të yndyrnave të lira, mëlçia nuk është në gjendje t'i metabolizojë. Mëlçia dhjamoset dhe funksionaliteti i saj dëmtohet rëndë.

Organizmi ka nevojë për glukozë për të tretur dhe përpunuar acidet yndyrore. Në rastin e pamjaftueshmërisë së glukozës si pasojë e mangësisë energjitike, në gjak grumbullohen ketone të dëmshme si aceton, acid acetik, acidi betahidroksik (BHB).

Prania e BHB në gjak mund të provohet nëpërmjet një testi të shpejtë duke përdorur disa pika gjak. Në këtë mënyrë mund t'i shërbejë fermerit si një diagnozë e shpejtë për të parë nëse ka të bëjë me një ketozë subklinike ose akute.

Duke qënë se shumica e lopëve të prekura nuk tregojnë shenja të një sëmundjeje të metabolizmit, njohja nëpërmjet sjelljes së tyre është e vështirë. Një ulje e lehtë e prodhimit të qumështit shpesh mbetet pa u vënë re. Por rritja e përmbajtjes së yndyrës në qumësht dhe e

raportit yndyrë-proteinë mund të shërbejnë si pika referimi. Në rastin e ketozës krahas rritjes së yndyrave kemi edhe ulje të proteinave në përmbajtjen e qumështit. Nuk duhet harruar se parandalimi është gjithmonë më mirë se trajtimi.

Mundësitë e testimit

Kafshët me sëmundje subklinike nuk mund të dallohen nga fermeri vetëm nëpërmjet vëzhgimit. Si mjete ndihmëse shërbejnë testet e qumështit, gjakut dhe urinës.

Qumështi

Marrja e provës është e thjeshtë. Qumështi dhe shiriti testues duhet të temperohen dhe të zhvillohet testi. Rezultatet mund të zbulohen nëpërmjet një shkalle të ngjyrave. Në testin e qumështit nuk gjykohen vlera të sakta por vetëm ndryshimi i ngjyrës së indikatorit. Por rezultatet influencohen në mënyrë serioze nga përmbajtja e lartë e qelizave somatike në qumësht ose ushqimi me silazhe të prishura. Rezultatet e testit shpesh nuk janë mjaftueshëm të qarta.

Urina

Urina mund të merret si në mënyrë spontane ashtu edhe me ndihmën e një katetre. Marrja spontane e urinës nuk është praktike në stallat e mëdha. Natyrisht është e rëndësishme të pastrohet vulva e lopës dhe të përdoren materiale higjienike për të shmangur infeksionet e kanalit urinar. Edhe në testin e urinës rezultatet mund të lexohen në shkallën e ngjyrave. Matja e përmbajtjes së ketozës me anë të këtij testi kërkon relativisht shumë kohë në rastin që kemi të bëjmë me shumë kafshë. Për pasojë këto teste gjejnë pak përdorim në praktikë.

Gjaku – Analiza laboratorike

Analiza e gjakut është metoda më e saktë por edhe më e shtrenjta. Gjaku ka avantazhin që përveç ketoneve mund të analizohen edhe parametra të tjerë si yndyrnat e lira, lëndët minerale, dhe enzimat e mëlçisë. Rezultatet e analizës së gjakut jepen në vlera numërore dhe tregojnë në mënyrë të qartë dhe të matshme gjendjen e kafshës. Por për marrjen e provës së gjakut nevojitet ndihma e veterinerit.

Testi i shpejtë i gjakut

Për zbulimin e shpejtë të ketozës subklinike është i përshtatshëm përdorimi i pajisjeve të testimit të shpejtë, të cilat përdoren për matjen e yndyrave në gjak. Me anë të këtyre pajisjeve mund të merret një rezultat brenda pak sekondave vetëm me një pikë gjak.

Shmangia e ketozës

Duke qenë se mangësia energjike është në thelb të problemit, është e rëndësishme që strategjia ushqimore të bazohet në rendimentin dhe tiparet ripërlypse të lopës. Veçanërisht duhet shmangur dhjamosja në muajt e fundit të laktacionit. Drejt fundit të fazës së mbarsjes këshillohet zbatimi i një racioni ushqimor tranzitor me një rritje të ngadaltë dhe të moderuar të përmbajtjes energjike. Përgjithësisht pranë kohës së pjelljes lopët kanë edhe probleme të tjera si pjellje problematike, sëmundjet e thundrave etj. Të gjitha këto kanë efekt negativ në oreksin e kafshës dhe është e nevojshme që çdo rast të trajtohet në mënyrë specifike. Një masë tjetër që duhet marrë është sigurimi i mundësisë për lëvizje, sepse rritja e aktivitetit fizik e lehtëson shpërbërjen e trupave ketonikë. Në parim të gjitha lopët në javët e para pas pjelljes duhet të kontrollohen për ketozë në intervale javore.

Menaxhimi i tufës

Masat që duhen ndërmarrë:

- Mbikqyrja e gjendjes trupore BCS (Body Condition Score) veçanërisht në fund të Laktacionit. BCS duhet të jetë 3,5 për Holstein dhe 4,0 për Simental.
- Zbatimi i profilaksisë për ethet e qumështit
- Sigurimi i marrjes së ujit pas pjelljes.
- Mbikqyrja intensive dhe matja e temperaturës në javët e para të laktacionit.

Mbajtja në stallë

- Ndërimi i rrallë i vendqëndrimit. Lopa nuk duhet të ndërrojë vendin më shpesh se një herë në javë.

- Lopa duhet të ketë akses të mjaftueshëm ndaj ushqimit, veçanërisht në periudhën para dhe pas pjelljes.

Ushqimi

Mënyra më e sukseshme për luftimin e ketozës (subklinike) është nëpërmjet një menaxhimi optimal të ushqimit.

- Furnizimi me ushqim cilësor dhe shmangia e ushqimeve ketogjene.
- Furnizimi i lopëve me ujë të freskët dhe të pastër.
- Përshtatja e ushqimit me nevojat e kafshës, duke marrë parasysh edhe fazat e laktacionit dhe të tharjes.
- Shmangia e rënies në peshë në fazën e tharjes.
- Përdorimi i Propilenglikolit dhe Glicerinës si shtesë ushqimore.

Zhvillimi i testit të shpejtë të gjakut

Në këtë test nuk bëhet fjalë për marrjen klasike të provës së gjakut me shiringë nga ana e veterinerit. Për testin e shpejtë mjafton një shpim i lehtë i lëkurës për marrjen e një pike gjaku dhe mund të bëhet në çdo kohë nga vetë fermeri. Në rast se testi tregon shenjat e fillimit të ketozës nuk mjafton vetëm ndryshimi i dietës ushqimore por nevojitet edhe ndihma e veterinerit për trajtimin profesional të kafshës. Nuk duhet harruar që çdo test i shpejtë na jep një ide të gjendjes shëndetësore të lopës, por në asnjë rast nuk mund të zëvendësojë analizat laboratorike në përpilimin e një diagnoze përfundimtare.

Zhvillimi i këtyre testeve ndihmon në zbatimin e masave monitoruese. Një bashkëpunim i ngushtë ndërmjet fermerit dhe veterinerit është shumë i rëndësishëm. Rezultatet e testeve të shpejta shërbejnë si një informacion paraprak tepër i vlefshëm për veterinerin.

Testi në vulvë, vesh, bisht

Marrja e një pike gjaku nga buzët e vulvës është një metodë e re që është testuar nga veterinerët e Univesitetit të Mjekësisë Veterinare në Vienë, Austri. Vulva e pastruar mirë shpohet lehtë me anë të një gjilpëre. Pastaj një pikë gjaku përthithet nga shiriti i aparatit testues. Pas vetëm pak minutash rezultati i testit mund të lexohet në aparat. Enët sipërfaqësore të gjakut në vesh janë shumë të përshtatshme për testin e shpejtë të gjakut. Pjesa e poshtme e bishtit është gjithashtu një mundësi e mirë për marrjen e gjakut. Por në këtë rast është e rëndësishme një pastrim i mirë i sipërfaqes përpara shpimit.

Përmbledhje

- Nevojat energjitike të lopës dyfishohen brenda pak ditëve nga pjellja.
- Bilanci energjistik gjatë kësaj kohe është negativ.
- Aktivitetet rreth kohës së pjelljes ndikojnë në sëmundjet e metabolizmit.
- Ekzistojnë disa metoda matëse për zbulimin e ketozës subklinike.
- Aparatet e testit të shpejtë të gjakut japin një rezultat të vlefshëm që bën të mundur trajtimin e shpejtë të gjendjes së kafshës.
- Rezultatet e aparateve matës duhen interpretuar në mënyrë të saktë.
- Propilenglikoli është vërtetuar si një substancë e vlefshme në trajtimin e ketozës subklinike.
- Për trajtimin e Ketozave subklinike janë të nevojshme të merren masa në menaxhimin e tufës, mbajtjen në stallë dhe ushqim.